

BLAUWE KAMIER

**Het beste afstudeerwerk
van Nederland**

**Lodewijk Baljon: vakman
zonder eigen stijl**

**Geleen bestrijdt krimp met
middeleeuws ideaalbeeld**

**Ondertunneling A2:
'De overheid heeft het
goed gedaan'**

'Park van de 21ste eeuw' mist visie op de toekomst

Het gangbare 'parkbegrip' heeft bij de ontwerprijsvraag voor het 'Park van de 21e eeuw' geleid tot een statische benadering van het ontwerpplan en tot concepten die gebaseerd zijn op 'maakbare eindbeelden'. De plannen laten onvoldoende ruimte voor procesmatige ontwikkelingen en maatschappelijke activiteiten, die zelf ruimtelijke verschijningsvormen en landschappelijke beelden genereren. Dat komt mede door de formulering van de opdracht door de gemeente Haarlemmermeer. Aanleiding voor een nadere beschouwing over interstedelijke parkgebieden.

De gemeente Haarlemmermeer heeft een prijsvraag uitgeschreven voor het ontwerpen van een park in het agrarische poldergebied tussen de stedelijke bebouwing van Nieuw Vennep en Hoofddorp. Het is een duidelijk omlind gebied van zo'n 1000 hectare, waarvoor een ontwerp werd gevraagd van het 'Park van de 21e eeuw'. In feite gaat het om een landschappelijke buffer tussen twee stedelijke gebieden, die tevens als uitlooptgebied voor de stedelingen kan dienen. Duurzame en milieuvriendelijke toepassingen en voorzieningen zijn onderdeel van het programma.

De discussie binnen het vakgebied over stadsparken komt voor een belangrijk deel voort uit de snelle verstedelijking die in de afgelopen halve eeuw in Nederland heeft plaatsgevonden. Daarbij valt op dat het stedelijk gebied zich niet meer afbakt binnen de stad, maar in veel gevallen juist de interstedelijke ruimte transformeert. Het stereotiepe parkbeeld van een groene oase in de stad gaat hierdoor in veel gevallen niet meer op. Dit geldt ook voor de Haarlemmermeer. Het Park van de 21e eeuw is zowel een stedelijk park, als deel van een doorlopende landschappelijke structuur. Het park is niet meer een metafoor die verwijst naar het landschap buiten de stad, maar het park is dit landschap.

Park van toekomst

De discussie over het Park van de 21e eeuw start voor veel landschapsarchitecten en stedenbouwers met de internationale prijsvraag voor het ontwerp voor Parc de la Villette in Parijs, uit het begin van de jaren tachtig. Het winnende ontwerp van Bernard Tschumi werd uitgevoerd. De indrukwekkend goed voorbereide prijsvraag heeft er mede toe geleid dat de discussie over het nieuwe parkontwerp duidelijk werd geïntegreerd tegenover het bijna onverwoestbare concept van het negentiende-eeuwse stadspark. Sinds Parc de la Villette is de aandacht voor en de uitdaging van het park van de toekomst eeuw niet meer weggeweest, echter zonder dat dit een duidelijke definitie of beeld opleverde.

In dezelfde periode werd, onder invloed van de eerste Eo Wijersprijsvraag (1985), in Nederland een sterk concept gecreëerd voor het ontwerpen van landelijke gebieden op een landschappelijk schaalniveau. Het prijswinnende 'Plan Ooievaar' dient tot op de dag van vandaag als inspiratiebron voor veel ontwerpen voor transformerende landschappelijke gebieden, waarbij watersystemen, natuurontwikkeling en recreatief gebruik als 'planlagen' in een landschapontwerp worden samengebracht. De Wageningse studies naar het zogenaamde cascolandschap (jaren tachtig en negentig) en de voorbeeldstudie 'Uit de klei getrokken' van bureau Vista (1995), bieden bruikbare strategieën voor de transformatie van landschappelijke gebieden. Ook het plan 'Switch On' (NOVEM 1999) voor energieteeltlandschappen laat zien hoe met een procesmatige benadering van een sectorale opgave brede maatschappelijke doelstellingen kunnen worden gediend. Kenmerkend bij al deze

Impressie van het winnende ontwerp voor Park21 door Vista.

plannen is dat landschappelijke kenmerken en autonome processen bij de transformatie en verschijningsvorm van dergelijke gebieden een belangrijke rol spelen. Bij deze vernieuwende gedachten, benaderingen en concepten voor parken in stedelijke gebieden én voor groene gebieden in een landschappelijke omgeving, wordt echter nog steeds geen relatie gelegd met de stedelijke context van een landelijk gelegen gebied. Juist het leggen van deze relatie had het bijzondere aan de opgave van het 'parkgebied' tussen Nieuw Vennep en Hoofddorp kunnen zijn. De uitdaging is nu juist om een strategisch parkconcept te ontwikkelen waarmee wordt voortgebouwd op de kenmerken van het bestaande landschap en dat nieuwe ontwikkelingen in zich op kan nemen. Dat vraagt niet om een statisch eindbeeldplan, maar veel meer om een procesmatige benadering, waarbij streefbeelden inzicht geven in wenselijke situaties. Het is zeer de vraag of daar een gefixeerde plangrens bij hoort, zoals in de opgave voor het park is gesteld. Door de vraagstelling voor het Park van de 21e eeuw wordt een unieke kans gemist om de problematiek van het ontwerpen aan een interstedelijke ruimte in een inhoudelijke vakdiscussie op te nemen en de ruimtelijke plannings- en ontwerp-problematiek in dat verband verder te helpen.

Dynamische processen

Drie plannen zijn genomineerd. Mede op basis van een internetverkiezing is het plan van Vista als winnaar uit de bus gekomen. De ontwerpen van H+N+S en van BVR/ZUS/Feddes/Olthof hadden het nakijken. Alle plannen hadden een krachtig eindbeeld, grote gebaren en ingrepen en een uitgesproken vormtaal. De bestaande verkavelingspatronen zijn grotendeels afgezwakt. Veel harde, geconstrueerde impressies moeten een indruk geven van de ontworpen en gepresenteerde toekomstige recreatieve parklandschappen. Processen die voortkomen uit een door het ontwerp gestuurde transformatie komen niet sterk naar voren. Daar had het vernieuwende karakter van de ontwerpvoorstellen zich in kunnen uitdrukken. Het ontwerp voor het geurbaniseerde landschap moet de dynamische processen van een zich transformerende omgeving hanteren en tonen. Stad en land, groot- en kleinschalig, privé en openbaar, functie en ruimte, verhouden zich daarbij op onverwachte en inspirerende wijzen. Daarbij springt de logica van de verandering meer in het oog dan de logica van de vormgeving. Ook het economisch en maatschappelijk ontwikkelen van het interstedelijke gebied zelf is van wezenlijk belang. Het Nederlandse cultuurlandschap, waar de droogmakerijen bij uitstek toe behoren, moet daarbij als inspiratiebron naar voren komen, tezamen met een actueel programma. Daar heeft de opdracht van de gemeente Haarlemmermeer kennelijk te weinig ruimte voor gelaten. In die zin zal de ontwerprijsvraag geen vakdiscussie losmaken over nieuwe strategische plan- en vormconcepten. Een gemiste kans.

Johan Vlugg, Ad Koolen en Adrian Noortman